

BOARD OF INTERMEDIATE EDUCATION

JUNIOR INTER ECONOMICS

MODEL PAPER (Telugu Version)

Time : 3 Hours

Max.Marks : 100

విభాగం - A

- I. కిందివాటిలో ఏవైనా మూడు ప్రశ్నలకు మాత్రమే సమాధానాలు రాయండి. $3 \times 10 = 30$
1. క్షీణోపాంత ప్రయోజన సూత్రాన్ని వివరించి దాని ప్రమేయాలను తెలపండి.
 2. చరానుపాతాల సూత్రాన్ని వివరించండి.
 3. సంపూర్ణపోటీ మార్కెట్ ధర నిర్ణయాలను వివరించండి.
 4. జాతీయాదాయ మదింపు పద్ధతులను రాయండి.
 5. కీన్స్ ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతాన్ని తెలపండి.

విభాగం - B

- II. కిందివాటిలో ఏవైనా 'ఏనిమిది' ప్రశ్నలకు మాత్రమే సమాధానాలు రాయండి. $8 \times 5 = 40$
6. జాకోబ్ వైనర్ నిర్వచనాన్ని విపులీకరించండి.
 7. ఉదాసీనత వక్రరేఖల లక్షణాలు తెలపండి.
 8. డిమాండ్ సూత్రానికి మినహాయింపులు రాయండి.
 9. ప్రభుత్వ రాబడి మూలాలు లేదా లాభాలు వివరించండి.
 10. వాస్తవిక వేతనాన్ని నిర్ణయించే అంశాలు తెలపండి.
 11. జాతీయాదాయ విభాగాలు రాయండి.
 12. మొత్తం ఖర్చు పద్ధతి ద్వారా ధర డిమాండ్ వ్యాకోచత్వాన్ని ఎలా కొలుస్తారు?
 13. సప్లయ్ తన డిమాండ్ను తానే సృష్టించుకుంటుంది. వివరించండి. (say మార్కెట్ సూత్రం)
 14. ద్రవ్యం విధులు తెలపండి.
 15. ద్రవ్యోల్బణం రకాలు రాయండి.
 16. వాణిజ్య బ్యాంకులు స్వీకరించే వివిధ రకాల డిపాజిట్లను వివరించండి.
 17. అర్థశాస్త్రానికి, గణాంకశాస్త్రానికి మధ్య సంబంధాన్ని వివరించండి.

విభాగం - C

III. కిందివాటిలో ఏవైనా 15 ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

15 × 2 = 30

18. వినియోగ వస్తువులు
19. సూక్ష్మ అర్థశాస్త్రం
20. కార్డినల్ ప్రయోజన విశ్లేషణ
21. జాత్యాంతర డిమాండ్
22. ఆర్కే పద్ధతి
23. బడ్జెట్ రేఖ
24. అవకాశ వ్యయం
25. స్థూల వడ్డీ
26. కాంట్రాక్టు బాటకం
27. అమ్మకపు వ్యయాలు
28. తరుగుదల
29. బడ్జెట్
30. కరెన్సీ
31. ద్రవ్యోల్బణ విరామం
32. చెరకారకాలు
33. సమగ్ర సమతౌల్యం
34. నిజ వ్యయాలు
35. భూమి
36. మధ్యగతం
37. పై చిత్రపటం

సమాధానాలు

1. క్షీణోపాంత ప్రయోజన సూత్రాన్ని వివరించండి.

ఉపోద్ఘాతం: ఈ సూత్రాన్ని మొదటిసారిగా జర్మనీ దేశానికి చెందిన గాసేన్ అనే ఆర్థికవేత్త ప్రతిపాదించాడు. అందువల్ల దీన్ని 'గాసేన్ ప్రథమ సూత్రం' అని కూడా అంటారు. మార్షల్ ఈ సూత్రానికి క్షీణోపాంత ప్రయోజన సూత్రమని పేరు పెట్టాడు.

మొత్తం ప్రయోజనం, ఉపాంత ప్రయోజనం:

మొత్తం ప్రయోజనం: వినియోగించిన అన్ని యూనిట్ల వల్ల వచ్చిన ప్రయోజనం అంటే ఆ వస్తువు మొత్తం పరిమాణం వల్ల వచ్చిన ప్రయోజనాన్ని **మొత్తం ప్రయోజనం** అంటారు.

ఉపాంత ప్రయోజనం: ఉపాంత ప్రయోజనం అంటే పరిమాణం పెరిగేకొద్దీ వచ్చే అదనపు ప్రయోజనం. ఒక అదనపు యూనిట్ వినియోగించినందుకు వచ్చే అదనపు ప్రయోజనాన్ని **ఉపాంత ప్రయోజనం** అంటారు.

క్షీణోపాంత ప్రయోజన సిద్ధాంతం: ఒకే రకమైన వస్తువును వినియోగదారుడు క్రమంగా ఎక్కువ మొత్తంలో వినియోగిస్తూ ఉంటే ప్రతి అదనపు యూనిట్ ఒకదానికంటే మరొకటి తక్కువ ప్రయోజనాన్ని ఇస్తాయని ఈ సూత్రం తెలియజేస్తుంది. క్షీణోపాంత ప్రయోజన సూత్రాన్ని మార్షల్ ఈ విధంగా నిర్వచించాడు. ఒక వ్యక్తి వద్ద ఏ వస్తువు పరిమాణమైనా ఒకేవిధంగా పెరిగితే అతడికి సంక్రమించే అదనపు ప్రయోజనం ఆ వస్తువు పరిమాణం పెరిగేకొద్దీ తగ్గుతుంది.

ప్రమేయాలు: ఈ సూత్రం కింది ప్రమేయాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

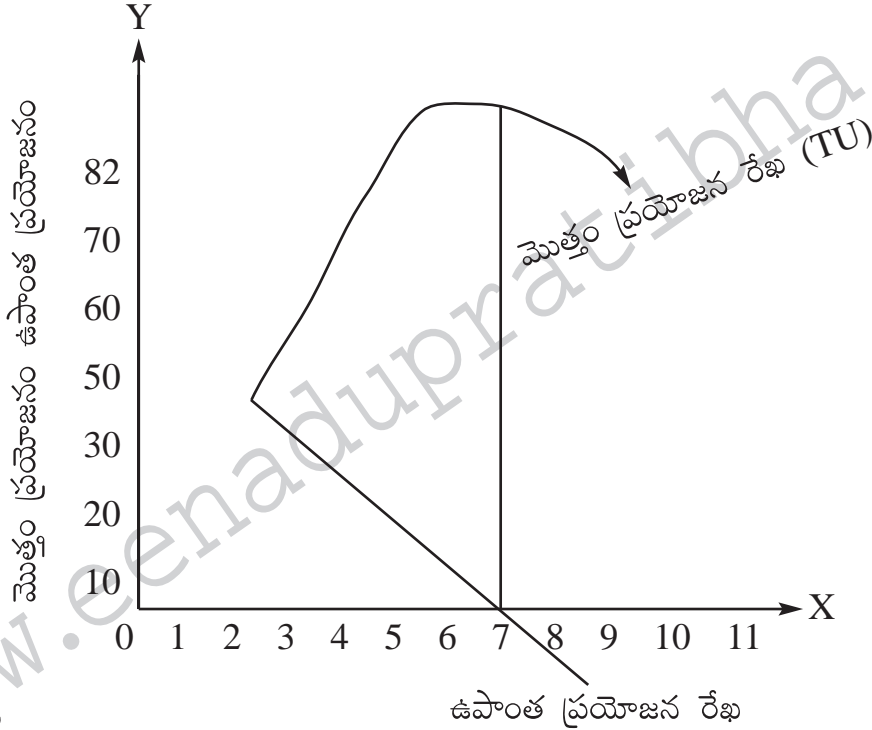
- * ప్రయోజనాన్ని సంఖ్యాత్మకంగా కొలవడానికి పోల్చి చూడటానికి వీలవుతుంది.
- * వినియోగించే వస్తువు వివిధ యూనిట్ల పరిమాణం, నాణ్యత ఒకేవిధంగా ఉండాలి. అంటే అన్ని యూనిట్లు సజాతీయంగా ఉండాలి.
- * వినియోగించే వస్తువు పరిమాణం మరీ చిన్నదిగా లేదా మరీ పెద్దదిగా ఉండకూడదు.
- * ఒక యూనిట్ వినియోగానికి మరొక యూనిట్ వినియోగానికి మధ్య కాలవ్యవధి ఉండకూడదు.
- * విశ్లేషణ కాలంలో వినియోగదారుడి మానసిక ప్రవర్తనలో ఎలాంటి మార్పు రాకూడదు.
- * వినియోగదారుడి అభిరుచులు, అలవాట్లలో మార్పులు ఉండరాదు.
- * వినియోగించే వస్తువు ధర, ప్రత్యామ్నాయ వస్తువుల ధరలోనూ మార్పు ఉండకూడదు.
- * ప్రయోజనాలు స్వతంత్రాలు. ఒక వస్తువు ప్రయోజనం కేవలం దాని పరిమాణం మీదే ఆధారపడి ఉంటుంది.

వివరణ: ఒక వ్యక్తికి ఆపిల్ అంటే చాలా ఇష్టం అనుకుందాం. వినియోగదారుడు ఆపిల్స్ను వరసగా వినియోగిస్తే అతడికి లభ్యమయ్యే మొత్తం ప్రయోజనం ఉపాంత ప్రయోజనం.

కింది పట్టికను పరిశీలిస్తే...

ఆపిల్స్ సంఖ్య	మొత్తం ప్రయోజనం	ఉపాంత ప్రయోజనం
1	30	30
2	50	20
3	65	15
4	75	10
5	80	5
6	82	2
7	82	0
8	80	-2

పై పట్టిక ఆధారంగా వినియోగదారుడు మొదటి ఆపిల్ నుంచి 30 యూనిట్ల ప్రయోజనాన్ని పొందుతున్నాడు. ఆపిల్స్ వినియోగాన్ని వరుసగా పెంచుతూ ఉంటే ప్రతి అదనపు ఆపిల్ నుంచి అతడికి లభ్యమయ్యే ప్రయోజనం క్రమంగా తగ్గుతుంది. మొదటి ఆపిల్ కంటే రెండోది తక్కువ ప్రయోజనాన్ని ఇస్తుంది. రెండోదాన్ని కంటే మూడోది ఇంకా తక్కువ ప్రయోజనాన్ని ఇస్తోంది. ఇలా కొన్ని ఆపిల్స్ తిన్నాక అతడు ఇంకొక ఆపిల్ తింటే ప్రయోజనం లభించని స్థితికి చేరతాడు.

పటం వివరణ

- * రేఖాచిత్రంలో X - అక్షంపై ఆపిల్స్ సంఖ్యను, Y - అక్షంపై ఉపాంత ప్రయోజనాన్ని కొలిచారు.
- * ఉపాంత ప్రయోజన రేఖ ఎడమ నుంచి కుడికి కిందికి వాలుతుంది. అంటే ఆపిల్స్ వినియోగం పెరుగుతూ ఉంటే ఉపాంత ప్రయోజనం క్షీణిస్తుందని ఈ రేఖ తెలుపుతుంది.

✳ 7 ఆపిల్స్ను వినియోగించినప్పుడు మొత్తం ప్రయోజన రేఖ గరిష్ఠ స్థాయికి చేరుతుంది.

✳ ఈ పరిస్థితిలో ఉపాంత ప్రయోజన రేఖ X – అక్షాన్ని తాకుతుంది.

✳ మొత్తం ప్రయోజనం గరిష్ఠంగా ఉన్నప్పుడు ఉపాంత ప్రయోజనం శూన్యంగా ఉంటుంది.

క్షీణోపాంత ప్రయోజన సిద్ధాంతం, మినహాయింపులు: కొన్ని పరిస్థితుల్లో అదనపు యూనిట్ల నుంచి వచ్చే ప్రయోజనం క్రమంగా క్షీణించకపోవచ్చు. వీటినే ఈ సూత్రానికి మినహాయింపులుగా చెప్పొచ్చు. అవి:

✳ అపూర్వ వస్తువుల విషయంలో (ఉదా: నాణేలు, కళాత్మక వస్తువులు, తపాళ బిళ్లలు) ఈ సూత్రం వర్తించదు.

✳ సామాజిక వస్తువుల వినియోగంలో ఈ సూత్రం వర్తించదు.

ఉదా: ఒక పట్టణంలో టెలిఫోన్ల సంఖ్య పెరిగితే టెలిఫోన్ ఉపయోగించడంవల్ల కలిగే ప్రయోజనం కూడా పెరుగుతుంది.

✳ మత్తు పదార్థాలకు ఈ సూత్రం వర్తించదు.

✳ ద్రవ్యం విషయంలో ఈ సూత్రం వర్తించదని కొందరి అభిప్రాయం.

✳ మొదటిసారిగా ఒక వస్తువును వినియోగిస్తే ప్రారంభంలో కొంతకాలం వరకు ఆ వస్తువు వినియోగం పెరుగుతుంటే దానివల్ల కలిగే ప్రయోజనం కూడా క్రమంగా పెరుగుతుంది.

ఉదా: టెలివిజన్.

క్షీణోపాంత ప్రయోజన సిద్ధాంతం ప్రాముఖ్యం:

✳ డిమాండ్ సూత్రానికి ఈ సూత్రం మూలాధారం. వస్తువు ధర తగ్గితే, డిమాండ్ పరిమాణం పెరుగుతుంది. ఈ విషయాన్ని డిమాండ్ సూత్రం తెలుపుతుంది.

✳ ధర తగ్గితే డిమాండ్ పెరుగుతుంది. దీనికి కారణం ఎక్కువ కొనుగోలు చేయడం ద్వారా ఉపాంత ప్రయోజనం తగ్గుతుంది. దీంతో తగ్గిన ధరకు ఉపాంత ప్రయోజనం సమానమవుతుంది.

✳ విలువ సిద్ధాంతానికి కూడా ఈ సూత్రం మూలాధారం. నీళ్లకు ప్రాముఖ్యం ఎక్కువగా ఉంటుంది. నీటికి వినిమయ విలువ లేదు. వజ్రాలకు ఉపయోగితా విలువ ఏమీలేదు. కానీ వాటి వినిమయ విలువ ఎక్కువగా ఉంటుంది. వీటికి సమాధానం ఈ సూత్రంలో లభ్యమవుతుంది. నీరు సమృద్ధిగా ఉండటంవల్ల దాని ఉపాంత ప్రయోజనం శూన్యం. అందువల్ల దాని ధర సున్నా. వజ్రాలు లభ్యం కావడం బహుస్వల్పం, అందువల్ల ఉపాంత ప్రయోజనం అధికంగా ఉంటుంది. దాంతో వజ్రాల ధర ఎక్కువగా ఉంటుంది.

✳ ఆర్థిక మంత్రి పన్నుల విధానాన్ని నిర్ణయించడంలో ఈ సూత్రం చాలా ఉపయోగపడుతుంది. పురోగామి పన్నుల విధానానికి కూడా ఈ సూత్రం ఆధారం.

✳ వినియోగదారుడి మిగులు భావన ఈ సూత్రంపైనే ఆధారపడి ఉంది.

✳ సామ్యవాద ఆర్థిక వ్యవస్థ సంపద సమాన పంపిణీని కోరుకుంటుంది. ధనికులకు సంపద ఉపాంత ప్రయోజనం తక్కువ, అది బీదవారికి ఎక్కువ.

✳ సంపద పంపిణీ జరిగినప్పుడు ధనికులు చేసే త్యాగం కంటే బీదవారు పొందే ఉపాంత ప్రయోజనం ఎక్కువ ఉంటుందని సామ్యవాదుల అభిప్రాయం.

* సంపద పంపిణీకి క్షీణోపాంత ప్రయోజన సూత్రం ఆధారమని చెప్పవచ్చు. ఇది వినియోగదారుడికి, తన పరిమితమైన ఆదాయం ద్వారా ఏ విధంగా ప్రయోజనాన్ని గరిష్ఠం చేసుకోవచ్చో తెలుపుతుంది.

2. చరానుపాతాల సూత్రాన్ని లేదా క్షీణప్రతిఫలం సూత్రాన్ని వివరించండి.

ఉపోద్ఘాతం: ఉత్పత్తిదారుడు చర కారకాన్నే మారుస్తూ, ఇతర కారకాలను స్థిరంగా ఉంచుతున్నాడు. అందువల్ల ఉత్పత్తి కారకాల నిష్పత్తులు స్థిర, చర కారకాలకున్న నిష్పత్తులు మారతాయి. దీన్ని **చరానుపాతాల సూత్రం లేదా క్షీణప్రతిఫలాల సూత్రం** అంటారు.

చరానుపాతాల సూత్రాన్ని 19వ శతాబ్దానికి చెందిన ఆర్థికవేత్తలు డేవిడ్ రికార్డ్, ఆల్ఫ్రెడ్ మార్షల్ అభివృద్ధి చేశారు. ఈ సూత్రం ప్రకారం స్థిర ఉత్పత్తి కారకాలను మార్చకుండా కేవలం చర ఉత్పత్తి కారకాన్ని పెంచినట్లయితే మొదట ఉత్పత్తి పెరిగి తర్వాత క్షీణిస్తుంది. స్టిగ్లర్ అనే ఆర్థికవేత్త దృష్టిలో ఒక ఉత్పాదక సమాన పరిమాణాన్ని పెంచుతూ, మిగతా కారకాలను స్థిరంగా ఉంచితే ఒకస్థాయి తర్వాత ఉపాంత 'ఉత్పాదక' క్షీణిస్తుంది. వ్యవసాయ రంగంలో మెరుగైన సాగు పద్ధతులు లేనప్పుడు శ్రమ, మూలధన ఉత్పత్తి కారకాలను ఎక్కువ పరిమాణంలో ఉపయోగించినప్పుడు క్షీణ ప్రతిఫలాలు వర్తిస్తాయని మార్షల్ అభిప్రాయం.

ప్రమేయాలు: చరానుపాతాల సూత్రం కింది ప్రమేయాలపై ఆధారపడుతుంది.

- * ఈ సూత్రం స్వల్పకాలానికి వర్తిస్తుంది.
- * ఉత్పత్తి కారకాల సమ్మేళనాన్ని మార్చడం సాధ్యమవుతుంది.
- * ఉత్పత్తి కారకాలను భౌతిక యూనిట్లలో కొలుస్తాం.
- * శ్రమ మాత్రమే చర ఉత్పత్తి కారకం, మిగతా ఉత్పత్తి కారకాలన్నీ స్థిరం.
- * సాంకేతిక విజ్ఞానంలో మార్పు ఉండదు.
- * చర ఉత్పత్తి కారకం యూనిట్లు సజాతీయంగా ఉంటాయి.

మొత్తం ఉత్పత్తి (TP): మొత్తం ఉత్పత్తి అంటే స్థిర కారకాన్ని క్రమంగా మార్చే చర కారకాన్ని కలిపి ఉత్పత్తి చేసిన మొత్తం.

సగటు ఉత్పత్తి (AP): మొత్తం ఉత్పత్తిని సంబంధిత శ్రామికుల సంఖ్యతో భాగించగా సగటు ఉత్పత్తి వస్తుంది.

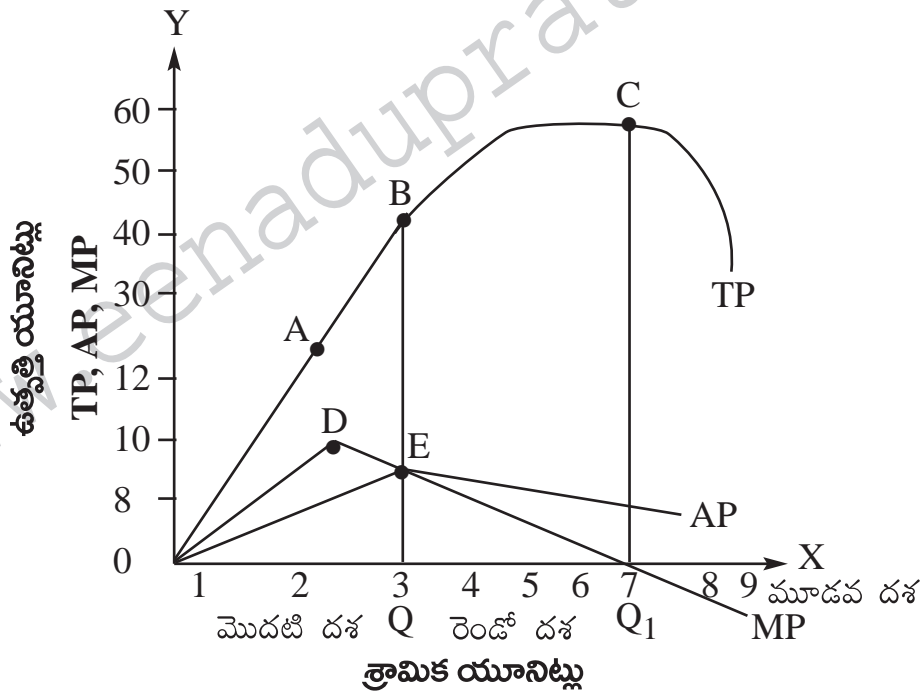
$$AP = \frac{TP}{Q} \quad \frac{\text{మొత్తం ఉత్పత్తి}}{\text{వస్తురాశి}}$$

ఉపాంత ఉత్పత్తి (MP): ఒక అదనపు శ్రామికుడిని నియమించడం ద్వారా వచ్చే అదనపు ఉత్పత్తిని **ఉపాంత ఉత్పత్తి** అంటారు. అదనపు శ్రామికుడిని నియమించినప్పుడు మొత్తం ఉత్పత్తిలోని పెరుగుదలే ఉపాంత ఉత్పత్తి.

$$MP = \frac{\Delta TP}{\Delta Q} \quad \frac{\text{మొత్తం ఉత్పత్తిలో మార్పు}}{\text{వస్తురాశిలో మార్పు}}$$

చరకారక యూనిట్లు శ్రామికుల సంఖ్య	మొత్తం ఉత్పత్తి	సగటు ఉత్పత్తి	ఉపాంత ఉత్పత్తి
1	8	8	8
2	20	10	12
3	36	12	16
4	48	12	12
5	55	11	7
6	60	10	5
7	60	8.6	0
8	56	7	-4

- * సగటు ఉత్పత్తి 3వ శ్రామికుడి వరకు పెరిగి 4వ శ్రామికుడి దగ్గర గరిష్ఠ స్థాయికి చేరి తర్వాత క్షీణిస్తుంది.
- * సగటు ఉత్పత్తి గరిష్ఠమైనప్పుడు ఇది ఉపాంత ఉత్పత్తితో సమానం.
- * ఉపాంత ఉత్పత్తి 3వ శ్రామికుడి వరకు పెరిగి అక్కడ గరిష్ఠమై తర్వాత క్షీణిస్తుంది.
- * 7వ శ్రామికుడి దగ్గర మొత్తం ఉత్పత్తి గరిష్ఠమైనప్పుడు ఉపాంత ఉత్పత్తి శూన్యమైంది. 7వ శ్రామికుడి తర్వాత ఉపాంత ఉత్పత్తి రుణాత్మకంగా ఉంది. ఇదే సమయంలో మొత్తం ఉత్పత్తి క్షీణిస్తుంది.
- * మొత్తం సగటు ఉపాంత ఉత్పత్తులు ఒకేసారి క్షీణించడం ప్రారంభం కావు.
- * ఉపాంత ఉత్పత్తి అన్నిటికంటే ముందుగా క్షీణిస్తుంది. దాని తర్వాత సగటు ఉత్పత్తి క్షీణించడం ప్రారంభమవుతుంది. చివరగా మొత్తం ఉత్పత్తి క్షీణిస్తుంది.

పట వివరణ:

- * మొత్తం ఉత్పత్తి రేఖ A బిందువు వరకు పెరుగుతున్న రేటులో పెరుగుతుంది. తర్వాత తగ్గుతున్న రేటులో పెరుగుతూ C దగ్గర గరిష్ఠమై తర్వాత క్షీణిస్తుంది.
- * TP రేఖతో పాటుగా ఉపాంత ఉత్పత్తి రేఖ, సగటు ఉత్పత్తి రేఖ ఎడమ నుంచి కుడికి పైకి వాలుతూ ఉపాంత ఉత్పత్తి రేఖ D బిందువు వద్ద గరిష్ఠమవుతుంది.
- * E బిందువు వద్ద సగటు ఉత్పత్తి రేఖ గరిష్ఠ స్థాయికి చేరి ఉపాంత ఉత్పత్తి రేఖను ఖండించింది.
- * మొత్తం ఉత్పత్తి రేఖ C దగ్గర గరిష్ఠస్థాయికి చేరినప్పుడు ఉపాంత ఉత్పత్తి రేఖ Q దగ్గర X - అక్షాన్ని ఖండించడం వల్ల ఉపాంత ఉత్పత్తి శూన్యమైంది.
- * మొత్తం ఉత్పత్తి క్షీణించినప్పుడు ఉపాంత ఉత్పత్తి రుణాత్మకంగా ఉంది. చరానుపాతాల సూత్రంలోని ఉత్పత్తి దశలను పెరుగుతున్న ప్రతిఫలాలు, క్షీణ ప్రతిఫలాలు, రుణాత్మక ప్రతిఫలాలు అని 3 దశలుగా విభజించవచ్చు.

3. సంపూర్ణ పోటీ మార్కెట్ ధర నిర్ణయాలను వివరించండి.

జ: ఉపోద్ఘాతం: అత్యధిక సంఖ్యలో అమ్మకందారులు, కొనుగోలుదారులు ఉండే మార్కెట్ ను సంపూర్ణ పోటీ మార్కెట్ అంటారు.

సంపూర్ణ పోటీ లక్షణాలు:

- * అత్యధిక సంఖ్యలో కొనుగోలుదారులు అమ్మకందారులు:
- * ఈ మార్కెట్ లో అధిక సంఖ్యలో కొనుగోలుదారులు, అమ్మకందారులు ఉంటారు. ఏ ఒక్క అమ్మకందారుడి లేదా కొనుగోలుదారుడి చర్యలు మార్కెట్ ధరను ప్రభావితం చేయవు.
- * ఒక వస్తువు ధరను దానికి ఉండే మొత్తం డిమాండ్, సప్లయ్ కలిసి నిర్ణయిస్తాయి. ఈ ధరను వైయుక్తిక సంస్థ కొనుగోలుదారు అంగీకరించాలి. సంస్థ మార్కెట్ ధరను అనుసరించాలి.

సజాతీయ వస్తువులు:

- * పరిశ్రమలోని అన్ని సంస్థలు అన్ని విషయాల్లో ఒకేలా ఉండే, సజాతీయ వస్తువులను తయారుచేస్తాయి. ఇవి సంపూర్ణ ప్రత్యామ్నాయాలు.
- * ఈ వస్తువులకు ఉండే జాత్యంతర డిమాండ్, వ్యాకోచత్వం సంపూర్ణం. అందువల్ల మార్కెట్ అంతటా ఒకే ధర ఉంటుంది. దాంతో సంస్థలో సగటు రాబడి, ఉపాంత రాబడి ఒకే విధంగా ఉంటాయి.

సంస్థ, పరిశ్రమ:

- * సంపూర్ణ పోటీ మార్కెట్ లో సంస్థ, పరిశ్రమ ఉంటాయి.
- * సజాతీయ వస్తువులను ఉత్పత్తి చేసే యూనిట్ ను సంస్థ అంటారు.
- * అనేక సంస్థల సముదాయమే పరిశ్రమ.

ప్రవేశించడానికి, నిష్క్రమించడానికి స్వేచ్ఛ:

- * సంస్థ తన కోరిక మేరకు పరిశ్రమలోకి ప్రవేశించవచ్చు. అదేవిధంగా పరిశ్రమ నుంచి వెళ్లిపోవచ్చు. పరిస్థితులు అనుకూలంగా ఉన్నప్పుడు కొత్త సంస్థలు వ్యాపారంలోకి ప్రవేశించే వీలుంటుంది. దాంతో పోటీ అధికంగా ఉంటుంది.
- * సంస్థ గరిష్ట లాభాలు పొందుతున్నంత వరకు పోటీలో ఉంటుంది. కానీ నష్టాలు వస్తున్నప్పుడు పరిశ్రమ నుంచి నిష్క్రమిస్తుంది.

ఉత్పత్తి కారకాలు, వస్తువులకు సంపూర్ణ గమనశీలత:

- * ఉత్పత్తి కారకాలు ఒక సంస్థ నుంచి మరొక సంస్థకు వెళ్లవచ్చు. ఇది సంస్థలు ప్రవేశించడానికి, వెళ్లిపోవడానికి వీలు కలిగిస్తుంది. ఉత్పత్తి కారకాలు (భూమి, శ్రమ, మూలధనం) అధిక ఆదాయం పొందే ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలుగా మారతాయి అదేవిధంగా వస్తు మార్కెట్ కు పూర్తి గమనశీలత ఉంటుంది.
- * సంస్థ తన ఉత్పత్తికి ఏ మార్కెట్లో అధిక ధర లభిస్తే ఆ మార్కెట్లో అమ్ముతుంది.

రవాణా ఖర్చులు

- * రవాణా ఖర్చులు ఉండటం వల్ల మార్కెట్ అంతటా వస్తువుకు ఒకే ధర ఉంటుంది.

మార్కెట్ సంపూర్ణ పరిజ్ఞానం:

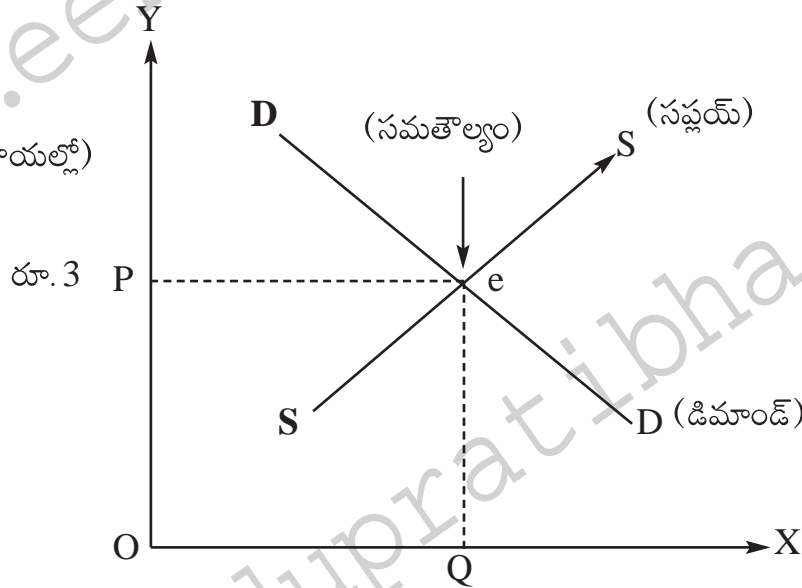
- * మార్కెట్ గురించి సంపూర్ణ పరిజ్ఞానం కొనుగోలుదారులు, అమ్మకందారులకు ఉంటుంది. ప్రతి కొనుగోలుదారుడికి అమ్మకందారుడికి ధర తెలుస్తుంది.
- * సంపూర్ణ పరిజ్ఞానం లేనప్పుడు తక్కువ ధరకు వస్తువు లభిస్తున్నప్పటికీ, కొనుగోలుదారుడు అదే వస్తువును అధిక ధరకు కొనే పరిస్థితి ఉండవచ్చు.

సంపూర్ణ పోటీ మార్కెట్ ధర నిర్ణయం:

సంపూర్ణ పోటీలో అమ్మకందారులు లేదా కొనుగోలుదారులు వస్తువుకు ధరను నిర్ణయించలేరు. మార్కెట్ అమ్మకానికి వచ్చే వస్తువులకు, కొనుగోలుదారుడు డిమాండ్ చేసే వస్తువులకు మధ్య సమతౌల్యం తెలుస్తుంది. అంటే సప్లయ్, డిమాండ్, పరిశ్రమలు వస్తువుకు ధరను నిర్ణయిస్తాయి. సప్లయ్, డిమాండ్ లో మార్పులు; సమతౌల్య ధర నిర్ణయాన్ని కింది పట్టిక ద్వారా అర్థం చేసుకోవచ్చు.

ధర (రూపాయల్లో)	సప్లయ్ పరిమాణం (కేజీల్లో)	డిమాండ్ పరిమాణం (కేజీల్లో)
1	20	60
2	30	50
3	40	40
4	50	30
5	60	20

- ✱ పైపట్టిక వస్తువుకు ఉన్న డిమాండ్, సప్లయ్లను సూచిస్తుంది. ధరలోని మార్పు వల్ల సప్లయ్, డిమాండ్ మారతాయి.
- ✱ ధర పెరుగుతుంటే డిమాండ్ తగ్గుతుంది. అంటే ధరకు డిమాండ్కు విలోమ సంబంధం ఉంది. ధరకు సప్లయ్కి అనులోమానుపాత సంబంధం ఉంది.
- ✱ ధర ఒక రూపాయి ఉన్నప్పుడు మార్కెట్ డిమాండ్ 60 కేజీలుగా, సప్లయ్ 20 కేజీలుగా ఉంది. ధర రెండు రూపాయలు పెరిగినప్పుడు సప్లయ్ 30 కేజీలకు పెరిగింది. డిమాండ్ 50 కేజీలకు తగ్గింది.
- ✱ ధర అయిదు రూపాయలు పెరిగినప్పుడు సప్లయ్ 60 కేజీలకు పెరిగితే డిమాండ్ 20 కేజీలకు ఉంది.
- ✱ ధర మూడు రూపాయలుగా ఉన్నప్పుడు డిమాండ్, సప్లయ్ రెండూ సమానం. అంటే 40 కేజీలుగా ఉన్నాయి. ఈ ధరనే సమతౌల్యం ధర అని దీనికి చెందిన పరిమాణం 40 కేజీలు. సమతౌల్య పరిమాణాన్నే సమతుల్య సప్లయ్, సమతుల్య డిమాండ్గా పిలుస్తారు.

40 కేజీలు – వస్తురాశి సప్లయ్, డిమాండ్

పట వివరణ:

- ✱ OX – అక్షంపై డిమాండ్ పరిమాణాన్ని సూచించారు.
- ✱ OY – అక్షంపై ధరను సూచించారు.
- ✱ పై పటంలో డిమాండ్ (D), సప్లయ్ (S) రేఖలు e దగ్గర ఖండించుకున్నప్పుడు OP ధర ఉంది.
- ✱ OP అనేది సమతౌల్య ధర.
- ✱ O, Q పరిమాణం సమతౌల్యపు సప్లయ్, డిమాండ్గా ఉంటుంది.

4. జాతీయాదాయాన్ని గణించే వివిధ పద్ధతులు వివరించండి.

లేదా

జాతీయాదాయ మదింపు పద్ధతులను వివరించండి.

జ: ఉపోద్ఘాతం: కైరన్ క్రాస్ అభిప్రాయం ప్రకారం జాతీయాదాయాన్ని మూడు పద్ధతుల్లో (ఏ పద్ధతి ద్వారా నైనా) తెలుసుకోవచ్చు. ప్రతి ఒక్కరి ఆదాయాలను కలపడం వల్ల ప్రతి ఒక్క ఉత్పత్తిని కలపడం, ప్రజలు కొనుగోలుచేసే అన్ని వస్తువుల విలువలను, వారి పొందుపులను కలపడం ద్వారా జాతీయాదాయాన్ని గణన చేయవచ్చు.

జాతీయ ఆదాయ గణన పద్ధతులు:

1. ఉత్పత్తి పద్ధతి లేదా ఉత్పాదిత పద్ధతి
2. వ్యయాల పద్ధతి
3. ఆదాయాల పద్ధతి

ఉత్పత్తి మదింపు పద్ధతి:

* దీన్ని ఇన్వెంటరీ పద్ధతి లేదా వస్తు సేవ పద్ధతి అంటారు.

* ఈ పద్ధతిలో స్థూల జాతీయోత్పత్తిని గణించడానికి ఒక సంవత్సర కాలంలో వివిధ రంగాలు ఉత్పత్తి చేసిన అంతిమ వస్తుసేవల పరిమాణాన్ని, వాటి మార్కెట్ ధరలతో గణించి వాటి విలువను నిర్ణయిస్తారు.

* మార్కెట్ ధరల్లో నికర దేశీయోత్పత్తి = $(P_1Q_1 + P_2Q_2 + \dots + P_nQ_n)$

P = ధర

Q = పరిమాణం

1, 2, n = వివిధ రంగాలు ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువులు, సేవలు.

* ఈ పద్ధతిలో ముడిసరుకులు, మాధ్యమిక వస్తువులు లాంటి వాటి విలువలను లెక్కించకూడదు. కేవలం అంతిమ వస్తువుల విలువలను మాత్రమే లెక్కించాలి.

* దీనిలో మదింపు చేసిన విలువలను ప్రభుత్వం వివిధ రంగాలైన వ్యవసాయం, పరిశ్రమ, సేవా రంగాలకు ఆపాదిస్తుంది. అందువల్ల దీన్ని మదింపు చేసిన విలువ లేదా వాల్యూయాడెడ్ పద్ధతి అని కూడా అంటారు.

* ఉత్పత్తి గణాంకాలు ఆధారిత జాతీయాదాయ లెక్కింపు ప్రతి పరిశ్రమలో ప్రతి సంస్థ నిర్ణయించిన అదనపు విలువ లేదా మదింపు విలువ చేరుస్తారు.

* పరిశ్రమ ప్రామాణీకరణ వర్గీకరణను అనుసరించి పారిశ్రామిక కార్యకలాపాలను వర్గీకరిస్తారు.

* వస్తువు అంతిమ విలువ ఆ వస్తువు ఉత్పత్తికి ఉపయోగించిన ఉత్పాదకాల విలువను మినహాయిం చడం వల్ల వస్తుంది.

ఆదాయ మదింపు పద్ధతి:

- * ఈ పద్ధతిలో దేశంలో వివిధ ఉత్పత్తి కారకాల ప్రతిఫలంగా లభించే బాటకం, వేతనం వడ్డీ, లాభం, సంస్థల నుంచి వచ్చిన ఆదాయాన్ని కలిపితే జాతీయాదాయం తెలుస్తుంది.
- * ఈ పద్ధతిలో స్వయం ఉపాధి వల్ల ఆర్జించే ఆదాయాలను కలపాలి. బదిలీ చెల్లింపులు కలపకూడదు. ఇదే ఉత్పత్తి కారకాల ఖరీదు దృష్ట్యా జాతీయాదాయం.
- * జాతీయాదాయం = బాటకం + వేతనం + వడ్డీ + లాభం + నికర విదేశీ ఆదాయం
- * ఉద్యోగిత ఆదాయం

- స్వయం ఉద్యోగిత ఆదాయం

+ కంపెనీల స్థూల వ్యాపార లాభాలు

+ జాతీయం చేసిన పరిశ్రమ స్థూల వ్యాపారం మిగుళ్లు

+ సాధారణ ప్రభుత్వ సంస్థల స్థూల వ్యాపారం మిగుళ్లు

+ బాటకం

+ వ్యాపారంలో ఉపయోగించి, మూలధన వినియోగానికి ఆపాదించిన ఛార్జీ

= మొత్తం గృహరంగ ఆదాయం

- స్టాక్ అప్రిసియేషన్

+ శేషించిన పొరపాటు

= ఉత్పత్తి కారకాలు ఖరీదు దృష్ట్యా స్థూల దేశీయోత్పత్తి

- * కంపెనీ పంచని లాభాలను జాతీయాదాయ గణనలో చేర్చాలి. ఎందుకంటే కంపెనీల లాభాలు జాతీయాదాయ గణన కాలానికి సంబంధించినవి. అంతేకాకుండా జాతీయాదాయ గణన తర్వాత ఆ సంస్థ లాభాలను ఏ విధంగా పంపిణీ చేస్తుందనేది అప్రస్తుతం.

- * అకౌంట్లను సంతులనం చేయడానికి ఉపయోగించే కొంత మొత్తాన్ని రెసిడ్యూయల్ ఎర్రర్ అంటారు.

- * ఈ పద్ధతిలో జాతీయాదాయం గణించడం, వివిధ ఆధారాలు నుంచి వేల సంఖ్యలో దత్తాంశ సేకరణ అవసరం.

- * ఆచరణలో ఆదాయానికి సంబంధించిన అన్ని వివరాలు కచ్చితంగా తెలియకపోవచ్చు. మొత్తాలు సమానంగా ఉండకపోవడం, ప్రత్యేకించి ఆదాయ లెక్కల వివరణలో రెసిడ్యూయల్ ఎర్రర్ కనిపిస్తుంది.

వ్యయాల మదింపు పద్ధతి:

- * ఈ పద్ధతిలో ఒక సంవత్సర కాలంలో వ్యక్తులు, సంస్థలు, ప్రభుత్వం వస్తుసేవలపై చేసిన ఖర్చు మొత్తాలను; నికర ఎగుమతులు, విదేశీ నికర ఆదాయం కూడితే జాతీయాదాయం తెలుస్తుంది.

✱ $NI = EH + EF + EG + \text{Net exports} + \text{Net income from Abroad}$.

EH: గృహరంగం చేసిన ఖర్చు

EF: సంస్థల వ్యయం

EG: ప్రభుత్వ వస్తు సేవలకై చేసిన ఖర్చు మొత్తం

జాతీయాదాయం: ప్రైవేటు అంతిమ వినియోగ వ్యయం + ప్రభుత్వ అంతిమ వినియోగ వ్యయం + దేశీయ మూలధన సంచయనం + నికర విదేశీ ఆదాయం.

✱ కేవలం అంతిమ వస్తుసేవలపై వ్యయాన్ని మాత్రమే గణనలో చేర్చే విధంగా జాగ్రత్త వహించాలి.

✱ ఒకదేశ జాతీయాదాయాన్ని మార్కెట్, స్థిరమైన ధరల్లో రెండు విధాలుగా అంచనా వేయవచ్చు.

5. కీన్స్ ఆదాయ, ఉద్యోగితా సిద్ధాంతాన్ని వివరించండి.

జ: పరిచయం: జె.ఎం.కీన్స్ తాను రాసిన *The General Theory of Employment, Interest and Money* అనే గ్రంథంలో ప్రసిద్ధ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతాన్ని వివరించాడు. ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితా వడ్డీ ద్రవ్యం నిర్ణయించడంలో విప్లవాత్మక మార్పులతో 1936లో ఈ గ్రంథాన్ని ప్రచురించాడు. ఆర్థిక మాంద్యం పరిస్థితులకు మూలకారణం సమష్టి సప్లయ్ కి తగినంత సమష్టి డిమాండ్ లేకపోవడమే అని పేర్కొన్నాడు. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో ప్రభుత్వ జోక్యం తప్పనిసరని విప్లవాత్మక మార్పునకు నాంది పలికాడు. ఎందుకంటే ఆర్థిక వ్యవస్థలు ఆర్థిక మాంద్యంలో చిక్కుకున్నప్పుడు లాభాల శాతం చాలా తక్కువ ఉండటం వల్ల ప్రైవేటు వ్యక్తులు పెట్టుబడి ఆశించిన స్థాయికంటే తక్కువగా ఉంటుంది.

కీన్స్ సిద్ధాంత వివరణ:

కీన్స్ తన ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతంలో సార్థక డిమాండ్ అనే భావనకు చాలా ప్రాముఖ్యం ఇచ్చాడు. ఒక్కో ఉత్పత్తి స్థాయి వద్ద సమష్టి డిమాండ్ ఒక్కో విధంగా ఉంటుంది. సమష్టి సప్లయ్ పరిమాణానికి సమానంగా ఉంటే, సమష్టి డిమాండ్ ను మాత్రమే సార్థక డిమాండ్ అంటారు. ఈ సార్థక డిమాండ్ ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ఉత్పత్తి ఉద్యోగిత, ఆదాయ స్థాయిలను నిర్ణయిస్తుంది.

సమష్టి డిమాండ్ ధర:

ఒక నిర్ణీత సంఖ్యలో శ్రామికులను నియమించి, నిర్దిష్ట పరిమాణంలో వస్తువును ఉత్పత్తి చేసి, మార్కెట్ లో అమ్మడం ద్వారా భవిష్యత్తులో పొందగలిగే రాబడిని సమష్టి డిమాండ్ ధర అంటారు.

సమష్టి సప్లయ్ ధర:

నిర్ణీత స్థాయిలో శ్రామికులను నియమించి నిర్దిష్ట పరిమాణంలో వస్తువును ఉత్పత్తి చేయాలంటే ఉద్యమకారులు కనీసం పొందాలని ఆశించే రాబడిని సమష్టి సప్లయ్ ధర అంటారు.

సార్థక డిమాండ్:

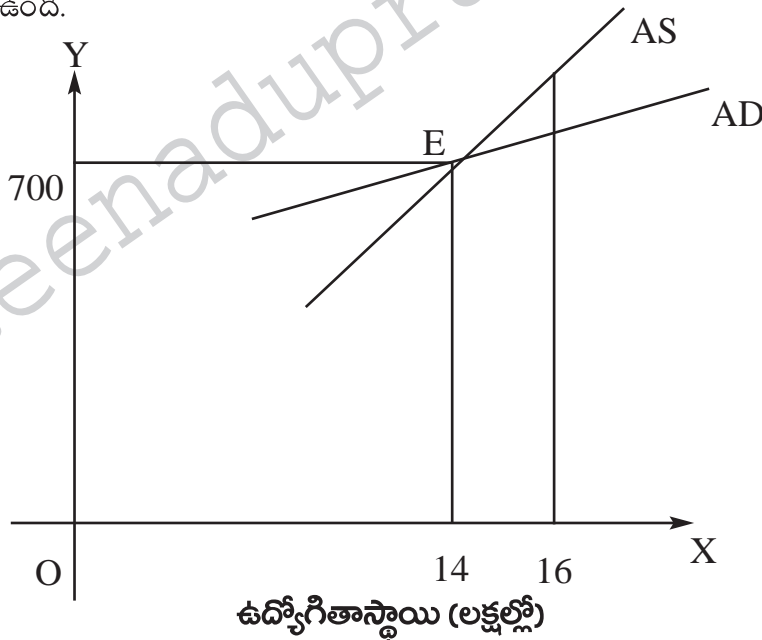
ఏ ఉద్యోగితా (సంఖ్య) పరిమాణం వద్ద సమష్టి డిమాండ్, సమష్టి సప్లయ్ కి సమానంగా ఉంటుందో ఆ బిందువును సార్థక డిమాండ్ గా గుర్తించవచ్చు సార్థక డిమాండ్ వ్యవస్థ ఉద్యోగితాస్థాయిని నిర్ణయిస్తుందని కీన్స్ పేర్కొన్నాడు.

ఉద్యోగితా పరిమాణ స్థాయి (లక్షల్లో)	సమష్టి డిమాండ్ ధర AD (రూ. కోట్లలో)	సమష్టి సప్లయ్ ధర AS (రూ. కోట్లలో)
10	600	500
11	625	550
12	650	600
13	675	650
14	700	700
15	725	750
16	750	800

AD = AS సార్థక డిమాండ్

పట వివరణ:

- * వివిధ ఉద్యోగితాస్థాయిల వద్ద సమష్టి డిమాండ్, సమష్టి సప్లయ్ ధరను చూపారు.
- * లక్షల మందిని నియమించి ఉత్పత్తి చేస్తున్న స్థాయి వద్ద సమష్టి డిమాండ్ ధర, సమష్టి ధర రూ. 700 కోట్లు రెండింటికీ సమానంగా సమతౌల్యం ఏర్పడింది.
- * ఇక్కడ 14 లక్షల మంది శ్రామికుల నియామకం సమతౌల్య ఉద్యోగితా పరిమాణం అవుతుంది.
- * ఆర్థిక డిమాండ్ రూ. 700 కోట్లు, అంతకంటే తక్కువ ఉద్యోగితా స్థాయి వద్ద సమష్టి ధర కంటే సమష్టి డిమాండ్ ధర అధికం.
- * అదేవిధంగా అధిక ఉద్యోగితాస్థాయి వద్ద సమష్టి డిమాండ్ ధర కంటే సమష్టి సప్లయ్ ధర అధికంగా ఉంది.

పట వివరణ:

- * పైపటంలో 'E' బిందువు వద్ద సమష్టి డిమాండ్ ఆదాయం సమష్టి సప్లయ్ వ్యయం సమానమై సార్థక డిమాండ్ బిందువును సూచిస్తూ 14 లక్షల సమతౌల్య ఉద్యోగితా పరిమాణాన్ని తెలుపుతుంది.
- * 16 లక్షల మందిని నియమించినట్లయితే సమష్టి సప్లయ్ డిమాండ్ కంటే ఎక్కువ ఉన్నట్లు గుర్తించవచ్చు.
- * అందువల్ల 14 లక్షల మంది శ్రామికుల నియామకం వద్ద ఆర్థిక వ్యవస్థ సమతౌల్య స్థితిని చేరుకుంది.
- * ఆర్థిక వ్యవస్థ ద్వారా ఇంకా 2 లక్షల మంది నిరుద్యోగులు ఉన్నట్లు గుర్తించవచ్చు.
- * ఈ స్థితిని కీన్స్ అల్ప ఉద్యోగితా సమతౌల్యస్థితి అని పేర్కొన్నాడు.

6. జాకోబ్ వైనర్ నిర్వచనాన్ని వివరించండి.

జ: జాకోబ్ వైనర్ నిర్వచనాన్ని అర్థ శాస్త్రానికి ఇచ్చిన ఆధునిక నిర్వచనంగా పేర్కొనవచ్చు. అమెరికా ఆర్థికవేత్త అయిన జాకోబ్ స్వల్పకాల, 'దీర్ఘకాల', 'వ్యయరేఖల' విశ్లేషకుల్లో ప్రసిద్ధి చెందాడు.

'ఆర్థికవేత్తలు ఏంచేస్తారో అదే అర్థశాస్త్రం' అని జాకోబ్ వైనర్ అర్థశాస్త్రాన్ని నిర్వచించాడు.

లక్షణాలు ఏవైనా వివిధ ఆర్థిక వ్యవస్థల్లో ఆర్థికవేత్తలు కొన్ని మౌలికమైన సమస్యల గురించి ఆందోళన కలిగి ఉంటారు.

వాటిలో కొన్ని...

- * ఏ రకమైన వస్తువులను ఎంత పరిమాణంలో ఉత్పత్తి చేయాలి?
- * వస్తువులను ఏ విధంగా ఉత్పత్తి చేయాలి?
- * వస్తుసేవలను ఎవరి కోసం ఉత్పత్తి చేయాలి?
- * ఉత్పాదక వనరులను సమర్థంగా ఎలా ఉపయోగించాలి?
- * అందుబాటులో ఉన్న వనరులన్నీ ఉపయోగిస్తున్నామా?
- * ఒక కాలవ్యవధిలో ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధి చెందుతుందా లేదా స్థిరంగా ఉందా?

7. ఉదాసీనత వక్రరేఖల లక్షణాలను వివరించండి.

జ: * ఉదాసీనత వక్రరేఖ ఎడమ నుంచి కుడికి కిందికి వాలుతుంది. అంటే ఉదాసీనత వక్రరేఖ రుణాత్మకమైన వాలును కలిగి ఉంటుంది.

* ఉదాసీనత వక్రరేఖలు మూల బిందువుకు కుంభాకారంగా ఉంటాయి. ఆ విధంగా ఉన్నప్పుడే ప్రతిస్థాపనోపాంత రేటు క్షీణిస్తుంది.

* ఒక ఉదాసీనత వక్రరేఖకు పైన ఉన్న రేఖ ఎక్కువ సంతృప్తిస్తాయిని, దిగువన ఉన్న రేఖ తక్కువ సంతృప్తి స్థాయిని తెలుపుతుంది.

* ఉదాసీనత వక్రరేఖలు - X అక్షాన్ని లేదా Y - అక్షాన్ని తాకవు.

* ఉదాసీనత వక్రరేఖలు పరస్పరం ఖండించుకోవు. ఖండించుకుంటే కొన్ని అసంగతమైన ఫలితాలు ఏర్పడతాయి.

* పూర్తి ప్రత్యామ్నాయ వస్తువుల విషయంలో ఉదాసీనత వక్రరేఖలు సరళరేఖలుగా, పూరక వస్తువుల విషయంలో "L" ఆకారంలో ఉంటాయి.

8. డిమాండ్ సూత్రాన్ని వివరించండి. దాని మినహాయింపులు రాయండి.

జ: డిమాండ్ సూత్రం ప్రకారం ఇతర కారకాలు స్థిరంగా ఉన్నప్పుడు ఒక వస్తువు ధర తగ్గితే డిమాండ్ పెరుగుతుంది. ధర పెరిగితే డిమాండ్ తగ్గుతుంది. అంటే ధరకు, డిమాండ్ పరిమాణానికి ఉన్న విలోమ సంబంధాన్ని డిమాండ్ సూత్రం సూచిస్తుంది.

మినహాయింపులు:

గిఫెన్ వైపరీత్యం: సర్ రాబర్ట్ గిఫెన్ (1837 - 1910) ఇంగ్లండ్లోని శ్రామికులు ధర పెరగని మాంసం వినియోగాన్ని తగ్గించి ధర పెరిగిన రొట్టెను ఎక్కువగా కొనడాన్ని గమనించాడు. ఈ వైపరీత్యాన్ని 'గిఫెన్ వైపరీత్యం' అంటారు. ఉదాహరణకు పేదవారు తమ ఆదాయంలో ఎక్కువ భాగాన్ని తక్కువ రకం వస్తువులైన రాగులు, జొన్నలు, నూకలు లాంటి వాటిపై ఎక్కువగా ఖర్చు చేస్తారు. వీటి ధర పెరిగినా డిమాండ్ తగ్గదు. తక్కువ రకం వస్తువుల విషయంలో ధర డిమాండ్ రేఖ ఎడమ నుంచి కుడికి పైకి వాలుతుంది. ఇది డిమాండ్ సూత్రానికి విరుద్ధం.

వెబ్లెన్ ప్రభావం (గౌరవ సూచిక వస్తువులు): అమెరికాకు చెందిన వెబ్లెన్ (1857 - 1929) గౌరవ సూచిక వస్తువుల విషయంలో డిమాండ్ సూత్రం పనిచేయదని తెలిపాడు. గౌరవ సూచిక వస్తువులైన వజ్రాలు, విలువైన లోహాలు, బంగారం లాంటివి కలిగి ఉండటాన్ని సాంఘిక హోదాగా భావిస్తారు. అందువల్ల ధనవంతులు వీటి ధర ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు హోదా పెరుగుతుందని భావించి ఎక్కువగా కొనుగోలు చేస్తారు. ఇది డిమాండ్ సూత్రానికి విరుద్ధం.

అంచనా వ్యాపారం: అంచనా వ్యాపారస్తులు వస్తువుల ధరలు పెరుగుతూ ఉంటే భవిష్యత్తులో ఇంకా పెరుగుతాయని భావించి ఆ వస్తువులు ఎక్కువగా కొనుగోలు చేస్తారు. వస్తువుల ధరలు తగ్గుతుంటే భవిష్యత్తులో ఇంకా తగ్గుతాయని భావించి తక్కువ కొనుగోలు చేస్తారు. ఈ పరిస్థితి డిమాండ్ సూత్రానికి విరుద్ధం. ఉదాహరణకు స్టాక్స్, కంపెనీ షేర్లు.

భ్రాంతి: కొంతమంది వినియోగదారులు కొన్నిసార్లు ఎక్కువ ధర ఉన్న వస్తువులు ఎక్కువ నాణ్యతతో ఉంటాయనే భ్రాంతిలో ఉంటారు. అందువల్ల ధర ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు ఎక్కువగా కొనుగోలు చేస్తారు. ధర తగ్గినప్పుడు నాణ్యత లోపించిందన్న భ్రాంతితో తక్కువగా కొనుగోలు చేస్తారు.

9. ప్రభుత్వ రాబడి మూలాలు లేదా లాభాలు వివరించండి.

జ: ప్రభుత్వం వివిధ మార్గాల ద్వారా ఆదాయాన్ని సేకరిస్తుంది. వాటిలో పన్నులు ప్రధానమైనవి.

I. పన్నులు: వ్యక్తులు, సంస్థలు ప్రభుత్వానికి నిర్బంధంగా చెల్లించేవి పన్నులు.

ప్రత్యక్ష పన్నులు: ప్రభుత్వానికి ప్రత్యక్షంగా చెల్లించే పన్నులు.

ఉదా: వ్యక్తిగత ఆదాయపు పన్ను, కార్పొరేటు పన్ను, సంపద పన్ను, ఎస్టీఎట్ డ్యూటీ.

పరోక్ష పన్నులు: ఈ పన్నులు ప్రత్యక్షంగా కాకుండా వస్తువును కొనేటప్పుడు చెల్లిస్తారు. వీటిని పరోక్ష పన్నులు అంటారు.

ఉదా: వస్తువు సేవలపై విధించే పన్ను, ఎక్సైజ్ డ్యూటీ, కస్టమ్స్ డ్యూటీ.

II. పన్నేతర రాబడులు: ప్రభుత్వానికి పన్నులు కాకుండా ఇతర మార్గాలు ద్వారా లభించే ఆదాయాలను 'పన్నేతర రాబడులు' అంటారు.

పాలనా రాబడులు: కొన్ని సేవలను అందించడం ద్వారా ఇలాంటి రాబడి ప్రభుత్వానికి లభిస్తుంది.

ఉదా: లైసెన్స్ ఫీజు, ట్యూషన్ ఫీజు, జరిమానాలు.

వాణిజ్య రాబడులు: ప్రభుత్వ సంస్థల్లో ఉత్పత్తి అయిన వస్తు సేవలను విక్రయించగా వచ్చిన ఆదాయాలను 'వాణిజ్య రాబడులు' అంటారు.

ఉదా: ఇండియన్ ఆయిల్ కార్పొరేషన్, బిఎస్ఎన్ఎల్, రైల్వేలు, స్టేట్ రోడ్డు రవాణా, ఇండియన్ ఎయిర్లైన్స్, భారత్ హెవీ ఎలక్ట్రికల్స్.

రుణాలు: స్వదేశీ, విదేశీ రుణాలు; అంతర్గత, బహిర్గత రుణాలు.

గ్రాంట్లు: ఒక ప్రభుత్వం మరొక ప్రభుత్వానికి చేసే ద్రవ్య సహాయాన్ని 'గ్రాంట్లు' అంటారు.

ఉదా: కేంద్రం రాష్ట్రానికి, రాష్ట్రాలు స్థానిక ప్రభుత్వాలకు ఇచ్చే గ్రాంట్లు.

గ్రాంట్లు రెండు రకాలు. అవి:

సాధారణ గ్రాంట్లు: ఎలాంటి ప్రత్యేక అంశాలకు కాకుండా సాధారణ ఆర్థిక వనరుల కొరత ఏర్పడినప్పుడు ఇచ్చే గ్రాంట్లు.

ప్రత్యేక గ్రాంట్లు: ఒక ప్రత్యేక పనికి నిర్దేశించి ఇచ్చే గ్రాంట్లు.

ఉదా: విద్య, ఆరోగ్యం, ప్రజా సంక్షేమ కార్యక్రమాలు కోసం ఇచ్చే గ్రాంట్లు.

10. వాస్తవిక వేతనాన్ని నిర్ణయించే అంశాలు తెలపండి.

జ: ద్రవ్య రూపంలో శ్రామికులకు చెల్లించే వేతనాల కొనుగోలు శక్తిని వాస్తవిక వేతనం అంటారు. అంటే ద్రవ్య వేతనం ద్వారా పొందే వస్తుసేవల సముదాయమే వాస్తవిక వేతనం. ఇది వాస్తవిక జీవన ప్రమాణాన్ని నిర్ణయిస్తుంది. వాస్తవిక వేతనాన్ని కింది అంశాలు నిర్ణయిస్తాయి.

ద్రవ్య కొనుగోలు శక్తి: ద్రవ్య కొనుగోలుశక్తి వాస్తవిక వేతనాన్ని నిర్ణయిస్తుంది. ద్రవ్య కొనుగోలుశక్తి ధరల స్థాయిపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ధరలు ఎక్కువగా ఉంటే ద్రవ్య కొనుగోలుశక్తి తక్కువగా ఉండి వాస్తవిక వేతనాలు తక్కువగా ఉంటాయి. ధరలు తక్కువగా ఉంటే ద్రవ్య కొనుగోలుశక్తి ఎక్కువగా ఉండి వాస్తవిక వేతనాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి.

వేతన చెల్లింపు విధానం: యజమానులు శ్రామికులకు వేతనాల్లో కొంత భాగం ద్రవ్యరూపంలో ఇస్తారు. మరికొంత భాగం వస్తుసేవల రూపంలో ఇస్తారు. ఉదా: ఉచిత విద్య, వైద్య, వసతి, రవాణా మొదలైన సౌకర్యాలు కల్పిస్తారు. యజమాన్యం ఉచితంగా అందించిన ఈ వస్తుసేవల ధరలు పెరిగి వాటి ప్రభావం శ్రామికుల ఆదాయం మీద ఉండదు. అందువల్ల ఈ సదుపాయాల వల్ల శ్రామికుల వాస్తవిక వేతనం పెరుగుతుంది.

ఉద్యోగ భద్రత: కొన్ని ఉద్యోగాలు శాశ్వతమైనవిగా, మరికొన్ని ఉద్యోగాలు తాత్కాలికమైనవిగా ఉంటాయి. శాశ్వత ఉద్యోగుల ద్రవ్యవేతనం తక్కువగా ఉన్నప్పటికీ వాస్తవిక వేతనం ఎక్కువ. కానీ తాత్కాలిక ఉద్యోగుల ద్రవ్యవేతనం ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ వాస్తవిక వేతనం తక్కువ.

పని స్వభావం: కొన్ని ఉద్యోగాలు ప్రమాదభరితంగా ఉంటాయి. అలాంటి ఉద్యోగాల్లో ద్రవ్య వేతనాలు ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ వాస్తవిక వేతనాలు తక్కువగా ఉంటాయి. ఉదాహరణకు జలాంతర్గామిలోని నావికులు, గనులలో పనిచేసే కార్మికులు.

పనిచేసే పరిస్థితులు: శ్రామికుల వాస్తవిక వేతనాలు వారు ఏ పరిస్థితుల్లో పనిచేస్తున్నారు అనే విషయంపై కూడా ఆధారపడి ఉంటాయి. కొన్ని వృత్తులు ఎక్కువ పని గంటలు కలిగి సరైన గాలి, వెలుతురు లేక దుర్భరంగా ఉంటాయి. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో ద్రవ్య వేతనాలు ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ వాస్తవిక వేతనాలు తక్కువగా ఉంటాయి. కానీ తక్కువ పని గంటలు, అహోదకర పరిస్థితుల్లో పనిచేసే వారి ద్రవ్య వేతనాలు తక్కువగా ఉన్నప్పటికీ వారి వాస్తవిక వేతనం ఎక్కువ.

అదనపు సంపాదనలు: కొన్ని వృత్తుల్లో వేతనాలతోపాటు అదనపు ఆదాయాలను ఆర్జించే అవకాశం ఉంటుంది. ఈ వృత్తుల్లో ద్రవ్యవేతనం తక్కువగా ఉన్నప్పటికీ వాస్తవిక వేతనం ఎక్కువ. ఉదాహరణకు ప్రభుత్వ డాక్టర్లు జీతంతోపాటు ఫ్రైవేట్ ప్రాక్టీసు ద్వారా అదనపు ఆదాయాలను ఆర్జించవచ్చు.

భవిష్యత్తు అవకాశాలు: కొన్ని వృత్తుల్లో భవిష్యత్లో పదోన్నతులకు అవకాశం ఉండి ఎక్కువ వేతనాలు పొందే అవకాశం ఉంటుంది. అలాంటి వృత్తుల్లో ద్రవ్యవేతనాలు తక్కువగా ఉన్నప్పటికీ వాస్తవిక వేతనాలు ఎక్కువ.

సకాలంలో వేతనాల చెల్లింపు: కొన్ని వృత్తుల్లో వేతనాలు ముందుగా నిర్ణయించిన కాలవ్యవధిలో కచ్చితంగా చెల్లిస్తారు. అలాంటి వృత్తుల్లో ద్రవ్యవేతనాలు తక్కువగా ఉన్నప్పటికీ వాస్తవిక వేతనాలు ఎక్కువ.

సాంఘిక హోదా: కొన్ని వృత్తులు గౌరవ ప్రదమైనవిగా ఉండి, సాంఘిక హోదా కలిగి ఉంటాయి. ఈ వృత్తుల్లో ద్రవ్యవేతనాలు తక్కువగా ఉన్నప్పటికీ వాస్తవిక వేతనాలు ఎక్కువ. ఉదా: న్యాయమూర్తికి, బ్యాంకు అధికారికి ద్రవ్యవేతనాలు సమానంగా ఉన్నప్పటికీ సాంఘిక హోదా వల్ల న్యాయమూర్తి వాస్తవిక వేతనం ఎక్కువగా ఉంటుంది.

విద్యార్జన కోసం వ్యయం, పట్టిన కాలం: విద్యార్జన కోసం వ్యయం, పట్టినకాలం వాస్తవిక వేతనాన్ని నిర్ణయిస్తాయి. పట్టభద్రుడైన వ్యక్తి, పట్టభద్రుడు కాని వ్యక్తి ఇరువురు గుమస్తాలుగా ఒకే ద్రవ్య వేతనం పొందుతున్నారని అనుకుందాం. ఈ పరిస్థితుల్లో పట్టభద్రుడు కాని వ్యక్తి వాస్తవిక వేతనం పట్టభద్రుడి వాస్తవిక వేతనం కంటే ఎక్కువ. ఎందుకంటే పట్టభద్రుడు కాని వ్యక్తి విద్యార్జనా వ్యయం, విద్య కోసం పట్టిన కాలం తక్కువ.

11. జాతీయాదాయ విభాగాలు తెలపండి.

జ: జాతీయాదాయంలో 5 ప్రధాన భాగాలున్నాయి. అవి:

- 1) వినియోగం - C
- 2) స్థూల దేశీయ పెట్టుబడి - I
- 3) ప్రభుత్వ వ్యయం -G
- 4) నికర దేశీయ పెట్టుబడి - (X - m)
- 5) నికర విదేశీ ఆదాయం.

వినియోగం(C): మానవుడి కోరికలను ప్రత్యక్షంగా సంతృప్తిపరిచే వస్తుసేవలపై గృహారంగ మొత్తం ఖర్చు వినియోగం. వినియోగ వస్తువుల్లో నశ్వర, అనశ్వర వస్తువులు. ఉదా: ఆహార ధాన్యాలు, వస్త్రాలు, వైద్యసేవలు మొదలైనవి ఉన్నాయి. వినియోగ వ్యయం వ్యక్తుల ఆదాయ స్థాయిపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

స్థూల దేశీయ పెట్టుబడి(I): ప్రస్తుత వినియోగానికి వీలుకాని వస్తువులు, సేవలను ఉత్పత్తి చేయడానికి ఉత్పాదక లేదా మూలధన వస్తువులపై సంస్థలు చేసే ఖర్చును పెట్టుబడి అంటారు. దీనిలో భవిష్యత్లో వినియోగ వస్తువుల ఉత్పత్తికి తోడ్పడే మూలధన వస్తువులు అంటే యంత్రాలు, యంత్ర పరికరాలు, కర్మాగారాలు, రోడ్లు, వంతెనలు లాంటి వాటిపై సంస్థలు చేసే ఖర్చు మిశితమై ఉంటుంది. దీన్ని స్థిర పెట్టుబడి అంటారు.

ప్రభుత్వ వ్యయం(G): సమాజ సంక్షేమం కోసం ప్రభుత్వం వస్తుసేవలను ఉత్పత్తి చేస్తుంది. విద్యా, వైద్య సౌకర్యాలు, నీటిపారుదల, పోలింగ్, మిలటరీ, న్యాయసేవల ఏర్పాటు మొదలైన వాటికి ప్రభుత్వం చేసే ఖర్చు మొత్తాన్ని ప్రభుత్వ వ్యయం అంటారు.

నికర విదేశీ పెట్టుబడి(x - m): అంతర్జాతీయ వ్యాపారం ద్వారా ఒక దేశం ఆర్జించిన ఆదాయమే నికర విదేశీ పెట్టుబడి. ప్రతీదేశం తాను ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువుల్లో కొంత పరిమాణాన్ని ఎగుమతి చేస్తుంది.

నికర విదేశీ ఆదాయం: ఒక దేశ ప్రజలు విదేశాల్లో సంపాదించి స్వదేశానికి ఆదాయాలను పంపిస్తుంటారు. అదేవిధంగా ఒక దేశంలోని విదేశీయులు తమ దేశాలకు ఆదాయాలను పంపిస్తారు. అందువల్ల రాబడులు, చెల్లింపుల వ్యత్యాసాన్ని నికర విదేశీ ఆదాయం అంటారు.

12. మొత్తం ఖర్చు పద్ధతి ద్వారా ధర డిమాండ్ వ్యాకోచత్వాన్ని ఎలా కొలుస్తారు?

జ: మొత్తం ఖర్చు లేదా రాబడి పద్ధతిని 'ఆల్-ఫ్రెడ్ మార్షల్' రూపొందించారు. వస్తువు ధరలోని మార్పులు వినియోగదారుడి దృష్టిలో, మొత్తం ఖర్చుపైన అమ్మకందారుడి దృష్టిలో మొత్తం రాబడిపైన విలాంటి ప్రభావాలు చూపుతాయో దాని ఆధారంగా డిమాండ్ వ్యాకోచత్వమా లేదా అవ్యాకోచత్వమా చెప్పవచ్చు.

ఆపిల్స్ ధర డిమాండ్ (P)	పరిమాణం (Q)	మొత్తం ఖర్చు (P X Q)	డిమాండ్ వ్యాకోచత్వం Ed.
6	100	600	వ్యాకోచ డిమాండ్
5	200	1000	Ed ≥ 1
4	300	1200	ఏకత్వ వ్యాకోచం
3	400	1200	Ed = 1
2	500	1000	అవ్యాకోచ డిమాండ్
1	600	600	Ed ≤ 1

మూడు రకాల డిమాండ్ వ్యాకోచత్వాలను విశదీకరించారు. అవి...

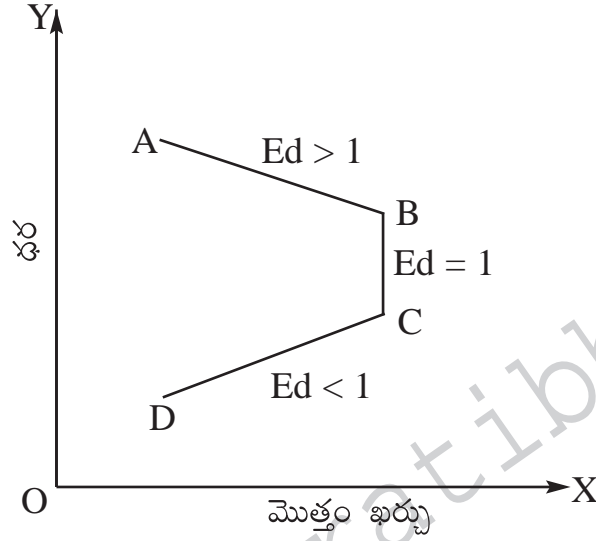
ఎ. వ్యాకోచ డిమాండ్: వస్తువు ధర తగ్గుతున్నప్పుడు ఆ వస్తువు డిమాండ్ పెరిగి మొత్తం ఖర్చు పెరుగుతున్నట్లయితే దాన్ని వ్యాకోచ డిమాండ్ అంటారు.

ఉదా: ఆపిల్ ధర 6 రూపాయల నుంచి 5 రూపాయలకు తగ్గితేనే మొత్తం ఖర్చు రూ.600 నుంచి 1000లకు పెరిగింది. ఈ పరిస్థితిని వ్యాకోచ డిమాండ్ అంటారు. ఇక్కడ వ్యాకోచం (Ed > 1)

బి. ఏకత్వ వ్యాకోచ డిమాండ్: వస్తువు ధర తగ్గుతున్నప్పుడు ఆ వస్తువు డిమాండ్ పెరిగి మొత్తం ఖర్చు స్థిరంగా ఉన్నట్లయితే దాన్ని ఏకత్వ వ్యాకోచ డిమాండ్ అంటారు. ఉదా: ఆపిల్ ధర రూ.4 నుంచి రూ.3కు తగ్గగానే మొత్తం ఖర్చు రూ.1200 స్థిరంగా ఉంది. దీన్ని ఏకత్వ వ్యాకోచ డిమాండ్ అంటారు. ఇక్కడ వ్యాకోచం '(1)'కి సమానం.

సి. అవ్యాకోచ డిమాండ్: వస్తువు ధర తగ్గుతున్నప్పుడు ఆ వస్తువు డిమాండ్ పెరిగి మొత్తం ఖర్చు తగ్గుతున్నట్లయితే దాన్ని అవ్యాకోచ డిమాండ్ అంటారు.

ఉదా: ఆపిల్ ధర రూ.2 నుంచి రూ.1కు తగ్గగానే మొత్తం ఖర్చు రూపాయలు 1000 నుంచి 600లకు తగ్గుతుంది. ఈ స్థితిని అవ్యాకోచ డిమాండ్ అంటారు. వ్యాకోచం (Ed < 1)

పటంలో OY - అక్షం మీద ధరను, OX - అక్షం మీద మొత్తం వ్యయాన్ని తీసుకున్నారు. మొత్తం వ్యయరేఖ "AD" ని మూడు భాగాలుగా విభజించారు. "AB" భాగం వ్యాకోచ డిమాండ్‌ను, "BC" భాగం ఏకత్వ వ్యాకోచ డిమాండ్‌ను, "CD" భాగం అవ్యాకోచ డిమాండ్‌ను సూచిస్తున్నాయి.

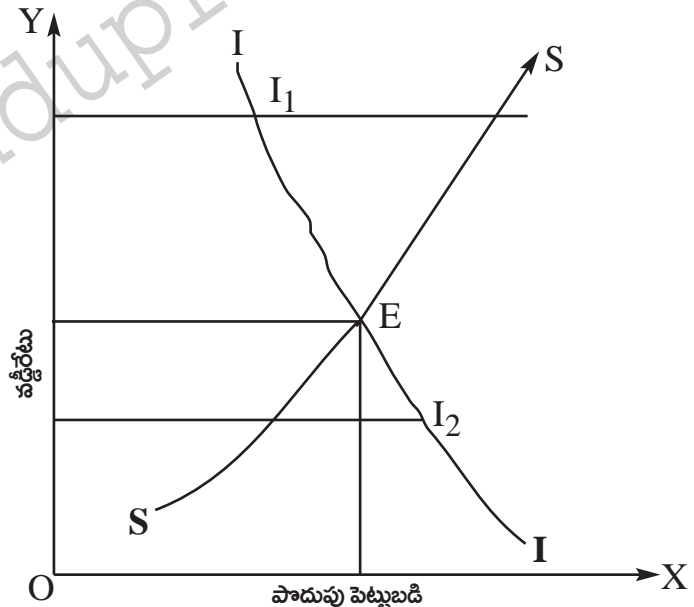
13. సప్లయ్ తన డిమాండ్‌ను తానే సృష్టించుకుంటుంది. వివరించండి? (Say మార్కెట్ సూత్రం)?

జ: 'సే' మార్కెట్ సూత్రం: సప్లయ్ తన డిమాండ్‌ను తానే సృష్టించుకుంటుంది. అంటే ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువుల విలువలకు, ధరల సరళత్వం సమానంగా మార్కెట్‌లో డిమాండ్ ఏర్పడుతుంది. పొదుపు, పెట్టుబడుల సమానత్వం వస్తూత్పత్తి జరిగిన వెంటనే దానికి తగినంతగా డిమాండ్ సృష్టించబడుతుంది. అని 'సే' అభిప్రాయం.

ధరల సమానత్వం: 'సే' విశ్లేషణ ప్రకారం పెట్టుబడి దారి ఆర్థిక వ్యవస్థలో 'సప్లయ్' తన డిమాండ్‌ను తానే సృష్టించుకుంటుంది.

పొదుపు, పెట్టుబడుల సమానత్వం: దీర్ఘకాలంలో 'సే' ప్రకారం సమష్టి పొదుపు, పెట్టుబడి' సమానంగా ఉంటాయి. ఈ సమానత్వం ఉన్నంత వరకు ఆర్థిక వ్యవస్థలో నిరోద్యోగిత సమస్య అనేది తలెత్తదు.

'సే' మార్కెట్ సూత్రం పటం

వివరణ:

- * OX అక్షంపై పొదుపు పెట్టుబడులను సూచించారు.
- * OY అక్షంపై వడ్డీరేటును సూచించారు.
- * వడ్డీరేటు వద్ద పొదుపు, పెట్టుబడుల సమానం.
- * పొదుపు ఎక్కువగా ఉంటే వడ్డీరేటు తగ్గుతుంది.
- * పెట్టుబడి ఎక్కువగా ఉంటే వడ్డీ రేటు తగ్గుతుంది.

14. ద్రవ్యం విధులు తెలపండి.

జ: ద్రవ్యం విధులను కింది విధంగా వివరించవచ్చు.

I. ప్రాథమిక హక్కులు

వినిమయ మాధ్యమం: ద్రవ్యం నిర్వహించే విధుల్లో ముఖ్యమైంది వినిమయ మాధ్యమం. ద్రవ్యం వినిమయ మాధ్యమంగా పనిచేయడం వల్ల అమ్మకాలు, కొనుగోలు సులభతరమయ్యాయి. ప్రతి వస్తువు విలువ ద్రవ్యరూపంలో చెప్పడం వల్ల 'ధర' ఏర్పడి వ్యక్తులు ఎక్కడైనా, ఎప్పుడైనా, ఏ వస్తువునైనా కొనుగోలు చేసే వీలవుతుంది. ద్రవ్యం వినిమయ మాధ్యమంగా పనిచేయడంవల్ల ద్రవ్యంతో నడిపే వ్యవహారాల సంఖ్య పెరిగింది.

విలువల కొలమానం: ద్రవ్యం వస్తు సేవల కొలమానంగా పనిచేస్తుంది. బరువును గ్రాముల్లో, దూరాన్ని మీటర్లలో కొలచినట్లు వస్తు సేవల విలువలను ద్రవ్య రూపంలో కొలవవచ్చు. వస్తుసేవల విలువలు ద్రవ్యరూపంలో (ధరలు) తెలియడంతో వినియోగదారులు, ఉత్పత్తిదారులు తమకు ఎక్కువ సంతృప్తికరంగా ఉండే విధానంలో కావాల్సిన సేవలను కొనడానికి వీలు ఉంటుంది.

II ద్వితీయ శ్రేణి విధులు

విలువ నిధి: కిస్స్ అభిప్రాయంలో ద్రవ్యం నిర్వహించే విధుల్లో ఇది అతి ముఖ్యమైంది, అత్యంత ప్రాముఖ్యమైంది. ద్రవ్యం వల్ల మాత్రమే ప్రస్తుత ఆదాయంతో భవిష్యత్తులో వినియోగం సాధ్యపడుతుంది. అందువల్ల ద్రవ్యం భూత, వర్తమాన, భవిష్యత్తు కాలాల మధ్య వారధిలా పనిచేస్తుంది.

వాయిదాల చెల్లింపు ప్రామాణికం: ఆధునిక ఆర్థిక వ్యవస్థలో వ్యవహారాలన్నీ 'అరువు' పద్ధతి లేదా వాయిదాల చెల్లింపుల పద్ధతిలోనే జరుగుతున్నాయి. ద్రవ్యం ఈ విధిని నిర్వర్తించడం వల్ల వ్యక్తులు వస్తువులను కొనుగోలు చేయడం; బ్యాంకులు, ఇతర ద్రవ్య సంస్థల నుంచి రుణాలు పొందడం; బాండ్లు, షేర్లు, డిబెంచర్లు కొనుగోలు, అమ్మకాలు మొదలైనవి సులభతరమయ్యాయి.

విలువల బదిలీ: ద్రవ్యం ఉన్న వ్యక్తి దాన్ని ఏ సమయంలోనైనా, ఏ ప్రదేశంలోనైనా, ఎవరికైనా బదిలీ చేయవచ్చు. ద్రవ్యం వల్ల విలువలను బదిలీ చేయడం తేలికవుతుంది. ఉదా: హైదరాబాద్ లో ఆస్తిని అమ్మి కొత్త ఆస్తులను నెల్లూరులో కొనుగోలు చేయడం.

III అనుషంగిక విధులు

జాతీయాదాయ మదింపు, పంపిణీ: ఒక సంవత్సర కాలంలో ఒక దేశంలో ఉత్పత్తి చేసిన వస్తు సేవల విలువలను అంచనా వేయవచ్చు. జాతీయాదాయం వివిధ ఉత్పత్తి కారకాల మధ్య బాటకాలు, వేతనాలు, వడ్డీ, లాభాల రూపంలో చెల్లింపుల ద్రవ్యం ద్వారా సాధ్యపడుతుంది.

ఉపాంత ప్రయోజనాలు/ఉత్పాదకతల సమానీకరణ: వినియోగదారుడు తాను కొనుగోలు చేసే వివిధ వస్తువుల నుంచి పొందే ఉపాంత ప్రయోజనాలను ద్రవ్యం (ధర) ఆధారంగా సమానం చేయడం ద్వారా ప్రయోజనాలను గరిష్ఠం చేసుకోగలుగుతాడు.

పరపతి వ్యవస్థకు మూలం: అన్ని ఆర్థిక లావాదేవీలకు ద్రవ్యం ప్రాతిపదిక. ద్రవ్య రిజర్వు లేనిదే పరపతి సృష్టి జరగదు. పరపతి కార్యకలాపాలన్నింటికీ ద్రవ్యం పూచికత్తుగా వ్యవహరిస్తుంది.

ద్రవ్యత్వం ఆపాదించడం: ద్రవ్యానికి అత్యధిక ద్రవ్యత్వం ఉంటుంది. ద్రవ్యత్వం అంటే 'వెంటనే కొనుగోలు చేసే శక్తి'. ద్రవ్యం ద్వారా భూమి, యంత్రాలు, పనిముట్లు, భవనాలు లాంటి ఆస్తులకు ద్రవ్యత్వం చేకూరుతుంది.

15. ద్రవ్యోల్బణం రకాలు, తెలపండి.

జ: సాధారణ ధరల స్థాయిలో నిర్విరామంగా స్థిరంగా ఏర్పడే పెరుగుదలనే ద్రవ్యోల్బణం అంటారు. సాధారణ ధరల స్థాయిలో పెరుగుదల ఆధారంగా ద్రవ్యోల్బణంలో కింది రకాలను చెప్పవచ్చు.

పాకే ద్రవ్యోల్బణం: పాకే ద్రవ్యోల్బణంలో ధరలు నెమ్మదిగా పెరగడాన్ని గమనించవచ్చు. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో ఆర్థిక వ్యవస్థలో వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక రంగాలు అభివృద్ధి చెందడానికి ప్రేరణ కలుగుతుంది. సాధారణ ధరల స్థాయిలో సంవత్సరానికి సుమారు 2 శాతం పెరుగుదల ఉంటుంది.

నడిచే ద్రవ్యోల్బణం: 'నడిచే ద్రవ్యోల్బణం' కాలంలో సాధారణ ధరల స్థాయిలో పెరుగుదల సంవత్సరానికి సుమారు 5% ఉంటుంది. ఈ దశలో ద్రవ్యోల్బణ నియంత్రణ చర్యలపై దృష్టి సారించాల్సి ఉంటుంది.

పరిగెత్తే ద్రవ్యోల్బణం: 'పరిగెత్తే ద్రవ్యోల్బణం' దశలో ధరల పెరుగుదల రేటు సంవత్సరానికి సుమారు 10% ఉంటుంది. ఈ దశలో ప్రభుత్వం సరైన నియంత్రణ చర్యలు చేపట్టకపోతే పర్యవసానాలు ఎదుర్కోవాల్సి ఉంటుంది.

దుమికే లేదా అతితీవ్ర ద్రవ్యోల్బణం: 'దుమికే' లేదా అతితీవ్ర ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితి ధరల పెరుగుదల రేటు దాదాపు 16% సంవత్సరానికి ఉంటుంది. కీన్స్ (Keynes) అభిప్రాయంలో ఈ స్థితి నిజ ద్రవ్యోల్బణం పరిస్థితి. ఇలాంటి పరిస్థితి మొదటి, రెండో ప్రపంచ యుద్ధకాలాల్లో ఏర్పడింది. ఇలాంటి పరిస్థితులను అదుపులోకి తీసుకుని రావాలంటే, ప్రభుత్వం సరైన ద్రవ్యకోశ విధానాలను ఉపయోగించాలి.

16. వాణిజ్య బ్యాంకులు స్వీకరించే వివిధ రకాలు డిపాజిట్లు వివరించండి.

వాణిజ్య బ్యాంకులు వివిధ రకాల డిపాజిట్లను స్వీకరిస్తాయి. దానిలో ముఖ్యమైనవి:

- 1) డిమాండ్ డిపాజిట్లు
- 2) టైం డిపాజిట్లు

క్రౌడర్ ప్రకారం ఇతరులకు ఇవ్వడానికి ద్రవ్యం కలిగి ఉన్నవారి నుంచి లేదా తమ ఆదాయాల నుంచి పొదుపు చేసేవారి నుంచి; బ్యాంకు ద్రవ్యం వసూలు చేసి దాన్ని అవసరమైన వారికి రుణంగా ఇస్తుంది.

‘ఇతర జనాల రుణాల పరిష్కారం కోసం విస్తృతంగా అంగీకరించే రుణాలు కలిగి ఉన్న సంస్థను బ్యాంకుగా నిర్వచించవచ్చు’ అని సేమర్స్ అభిప్రాయం.

వాణిజ్య బ్యాంకులు స్వీకరించే వివిధ రకాల డిపాజిట్లు

ద్రవ్య విశ్లేషణ నిమిత్తం వాణిజ్య బ్యాంకుల డిపాజిట్లను 2 రకాలుగా వర్గీకరించారు. అవి:

1) డిమాండ్ డిపాజిట్లు

2) టైం డిపాజిట్లు

1) డిమాండ్ డిపాజిట్లు: ఏ విధమైన ముందస్తు నోటీసులు లేకుండా అడిగిన వెంటనే తిరిగి చెల్లించాల్సిన డిపాజిట్లను డిమాండ్ డిపాజిట్లు అంటారు. ఇవి చెక్కుల ద్వారా లేదా మరోవిధంగానైనా చెల్లించవచ్చు. చెక్కుల ద్వారా ఒక వ్యక్తి నుంచి మరొక వ్యక్తికి వీటిని బదిలీ చేయవచ్చు.

2) టైం డిపాజిట్లు: కోరిన వెంటనే తిరిగి చెల్లించనవసరం లేని డిపాజిట్లను టైం డిపాజిట్లు అంటారు. ఇవి వాటి కాలపరిమితి ముగిసిన తర్వాత మాత్రమే చెల్లించే డిపాజిట్లు.

17. అర్థశాస్త్రానికి, గణాంక శాస్త్రానికి మధ్య సంబంధాన్ని వివరించండి.

జ: గణాంక శాస్త్రానికి అనేక శాస్త్రాలతో సన్నిహిత సంబంధం ఉంది. 19వ శతాబ్దం నుంచి ఈ గణాంక శాస్త్రం, అర్థశాస్త్రంతో చాలా సాన్నిహిత్యం పెంపొందించుకుంది. అర్థశాస్త్ర సిద్ధాంతాలను యదార్థ జీవితానికి అన్వయించడానికి, న్యాయబద్ధతను నిర్ణయించడానికి ‘ఆగమన పద్ధతి’ని ప్రవేశపెట్టడంలో గణాంక అర్థశాస్త్రాలు సన్నిహితమవడం ప్రారంభమైంది. ‘జీవాన్స్’ సంఖ్యా దత్తాంశాన్ని ఉపయోగించి కాలశ్రేణుల విశ్లేషణ సూచీ సంఖ్యల అధ్యయనం చేశారు.

అర్థశాస్త్ర విశ్లేషణ అంతా గణాంక దత్తాంశంపై పూర్తిగా ఆధారపడి ఉంటుంది. పేదరికం, నిరుద్యోగం, ధరల పెరుగుదల మొదలైన ఆర్థిక సమస్యల స్వభావం, స్వరూపం గణాంక వివరాలు లేకుండా తెలుసుకోవడం సాధ్యంకాదు. ఆర్థిక సమస్యలను గణాంక పద్ధతుల ద్వారా పరిశీలించడం జరుగుతోంది.

ఆర్థిక విశ్లేషణలో సాంఖ్యిక వివరాలు, పద్ధతులు చాలా శక్తిమంతమైన పరికరాలు. గణాంక శాస్త్రం అర్థశాస్త్రానికి ముఖ్యంగా మూడువిధాలుగా ఉపయోగపడుతుంది.

1) ఆర్థిక సమస్యలను క్షుణ్ణంగా తెలుసుకోవడానికి.

2) ఆర్థిక సిద్ధాంతాలకు సాంఖ్యిక రూపమేర్పరచడం, ఆర్థిక సిద్ధాంతాల ఉపకల్పనలను (Hypothesis) పరీక్ష చేయడం.

3) ఆర్థిక సిద్ధాంతాల భవిష్యత్ అంచనాలను పరీక్షించడం.

ఉదా: కీన్స్ ప్రతిపాదించిన వినియోగ ప్రవృత్తి సిద్ధాంతాన్ని కుబ్ నట్స్ దత్తాంశాన్ని సేకరించి సంఖ్యా రూపమేర్పరిస్తే దాని ఆధారంగా వినియోగ ప్రవృత్తి సిద్ధాంతాన్ని మార్పుచేసి డ్యూసెన్ బెరీ, ఫ్రీడ్ మన్ కొత్త రీతుల్లో ప్రతిపాదించారు. ఆర్థిక శాస్త్రంలోని అన్ని విభాగాల్లో గణాంకశాస్త్రం అన్వయం తప్పనిసరి.

18. వినియోగ వస్తువులు

అంతిమ వినియోగం కోసం కుటుంబాలు కొనే ఆర్థిక వస్తువులను వినియోగవస్తువులు అంటారు. అంటే మానవుడి కోరికలను ప్రత్యక్షంగా తీర్చగలిగేవి.

ఉదా: పండ్లు, పాలు, పెన్నులు, వస్త్రాలు మొదలైనవి.

వినియోగ వస్తువులు రెండు రకాలు అవి:

- 1) నశ్యర వస్తువులు
- 2) అనశ్యర వస్తువులు/మన్నికగల వస్తువులు

19. సూక్ష్మ అర్థశాస్త్రం

మైక్రోస్ అనే గ్రీకు పదం నుంచి సూక్ష్మ అర్థశాస్త్రం ఉద్భవించింది. వివిధ వైయుక్తిక అంశాలను గురించి అధ్యయనం చేసేదే సూక్ష్మ అర్థశాస్త్రం. దీన్ని ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతం అని కూడా అంటారు.

ఉదా: వ్యక్తిగత ధరలు, వేతనాలు, ఆదాయాలు, వ్యక్తిగత పరిశ్రమలు మొదలైనవి.

20. కార్డినల్ ప్రయోజన విశ్లేషణ

ఎన్ని వస్తువులు వినియోగించినప్పటికీ, వాటి నుంచి పొందే ప్రయోజనాన్ని సంఖ్యరూపంలో తెలియజేయడానికి వీలవుతుందని కార్డినల్ ప్రయోజన విశ్లేషణలో ముఖ్యాంశం. కార్డినల్ ప్రయోజన విశ్లేషణకు 'మార్షల్' అధిక ప్రాధాన్యం ఇచ్చాడు.

ఉదా: 1, 2, 3, 4 అనేవి కార్డినల్ సంఖ్యలు

21. జాత్యాంతర డిమాండ్

ఇతర కారకాలు స్థిరంగా ఉన్నప్పుడు ప్రత్యామ్నాయ, పూరక వస్తువుల ధరల్లో వచ్చే మార్పుల వల్ల మరొక వస్తువు డిమాండ్‌లో వచ్చే మార్పులను జాత్యాంతర డిమాండ్ తెలియజేస్తుంది.

22. ఆర్కే పద్ధతి

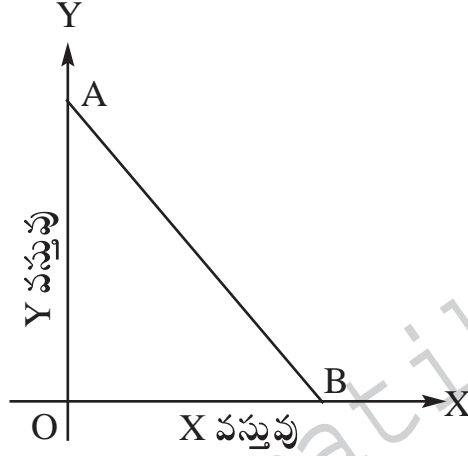
డిమాండ్ రేఖపై రెండు బిందువుల మధ్య దూరాన్ని ఆర్కే పద్ధతి అంటారు. డిమాండ్ రేఖపై ఏదో ఒక బిందువు వద్ద కాకుండా రెండు బిందువుల మధ్య భాగంలో ధర డిమాండ్ వ్యాకోచత్వాన్ని కొలవడానికి ఆర్కే పద్ధతి ఉపయోగిస్తారు.

$$\frac{\text{డిమాండ్‌లో వచ్చిన మార్పు}}{\text{పాత డిమాండ్ + నూతన డిమాండ్}} = \frac{\text{ధరలో మార్పు}}{\text{పాతధర + కొత్తధర}}$$

23. బడ్జెట్ రేఖ

ఒక వినియోగదారుడు కొనుగోలుచేసే రెండు వస్తువుల ధరలు, ఆదాయాలు స్థిరంగా ఉండి ఏ సముదాయంతో రెండేసి వస్తువులను కొనుగోలు చేయగలుగుతాడో తెలియజేసే రేఖనే బడ్జెట్ రేఖ లేదా ధర రేఖ అంటారు.

బడ్జెట్ రేఖ లేదా ధర రేఖ పటం

24. అవకాశ వ్యయం

ఒక వస్తుత్పత్తికి బదులుగా మరొక వస్తుత్పత్తిని చేయడానికి కారకాన్ని వాడితే కోల్పోయిన ప్రత్యామ్నాయ ఉత్పత్తి విలువే అవకాశ వ్యయం. విద్యార్థి తాను సినిమా చూడటం వల్ల తాను కోల్పోయిన పుస్తకాల విలువే అవకాశ వ్యయం.

25. స్థూలవడ్డీ

రుణం తీసుకున్న వ్యక్తి తాను తీసుకున్న మొత్తంతోపాటు ఎంత అదనంగా రుణదాతకు చెల్లిస్తాడో ఆ మొత్తాన్ని స్థూలవడ్డీ అంటారు.

26. కాంట్రాక్టు బాటకం

సాధారణ పరిభాషలో బాటకం అంటే ముందుగా నిర్ణయించిన ఒప్పందం ప్రకారం చెల్లించే అద్దె అని అర్థం. ఉదాహరణకు నెలకు చెల్లించే ఇంటి అద్దె, వాహనాలు నిలుపు స్థలానికి రోజుకు చెల్లించే అద్దె, సైకిల్ కు గంటకు చెల్లించే బాడుగ మొదలైనవి.

27. అమ్మకపు వ్యయాలు

- * ఈ మార్కెట్ ప్రత్యేక లక్షణం ప్రతీ సంస్థ అమ్మకాలు పెంచుకోవడానికి ఖర్చు చేస్తుంది.
- * పత్రికలు, టెలివిజన్ వస్తువులు అమ్మకానికి ప్రతినిధులు. ప్రదర్శనలు, ఉచిత బహుమతులు అమ్మకాలను పెంచడానికి తోడ్పడుతాయి.

28. తరుగుదల

వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయడానికి యంత్రాలు, యంత్రపరికరాలు మొదలైన వస్తువులను ఉపయోగిస్తారు. వాటిని నిత్యం ఉపయోగించడం వల్ల అవి కొంత తరుగుదలకు లోనవుతాయి. మూలధన తరుగుదలను యూజర్ కాస్ట్ అంటారు.

29. బడ్జెట్

ఒక ఆర్థిక సంవత్సరానికి సంబంధించిన ప్రభుత్వ రాబడి, వ్యయ అంచనాలను చూపే వార్షిక నివేదికను బడ్జెట్ అంటారు. ప్రభుత్వాలు ప్రతీ సంవత్సరం శాసనసభలో తమ బడ్జెట్ లను ప్రవేశపెట్టి ఆమోదం పొందుతాయి. ఆర్థిక మంత్రి బడ్జెట్ ను ప్రవేశపెడతారు.

30. కరెన్సీ

కేంద్రప్రభుత్వం, కేంద్ర బ్యాంకులు ముద్రించిన నాణేలు, పేపరు నోట్లను 'కరెన్సీ' అంటారు. ద్రవ్యంలో కరెన్సీ ఒక భాగం మాత్రమే. కరెన్సీతోపాటు డిమాండ్, టైమ్ డిపాజిట్లు మొదలైనవి కూడా ద్రవ్యం కిందకు వస్తాయి.

31. ద్రవ్యోల్బణ విరామం

'ద్రవ్యోల్బణ విరామం' అనే భావనను ప్రొఫెసర్ జె.ఎమ్.కీన్స్ ప్రవేశపెట్టారు. ఆర్థిక వ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత స్థాయిని చేరుకున్న తర్వాత ద్రవ్య సప్లయ్ పెరిగితే దాని ప్రభావం పూర్తిగా ధరల స్థాయిపై ఉంటుంది. అలాంటి పరిస్థితిని కీన్స్ 'ద్రవ్యోల్బణ విరామం'గా పేర్కొన్నారు.

32. చరకారకాలు

స్వల్ప కాలంలో ఉత్పత్తిదారుడు మార్చగలిగే కారకాలను చరకారకాలు అంటారు.

ఉదా: శ్రామికులు, ముడిపదార్థాలు

33. సమగ్ర సమతౌల్యం

నల్రాస్ అనే ఆర్థికవేత్త సమగ్ర సమతౌల్య విక్షేపణకు ప్రాచుర్యాన్ని కల్పించారు. సమతౌల్యం అనేది ఆర్థిక వ్యవస్థ మొత్తానికి సంబంధించినట్లయితే దాన్ని సమగ్ర సమతౌల్యం అంటారు.

34. నిజవ్యయాలు

ఉత్పత్తి కార్యక్రమంలో శ్రామికులు, ఉత్పత్తిదారులు ప్రజలు చేసిన కృషి, త్యాగాలను నిజ వ్యయాలను అంటారు. వీటినే వాస్తవిక వ్యయాలని కూడా అంటారు. వీటిని సామాజిక వ్యయంగా మార్షల్ పేర్కొన్నాడు. వీటిని లెక్కించడం కష్టం.

35. భూమి

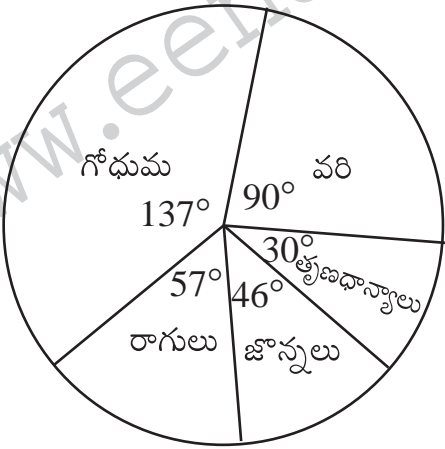
భూమి ప్రకృతి ప్రసాదించిన కానుక. భూమి అంటే కేవలం ఉపరితలమే కాకుండా అడవులు, నీరు, ఖనిజాలు, ఇంధనం, వాతావరణం మొదలైన వాటన్నింటికీ కలిపి భూమిగా వ్యవహరిస్తారు.

36. మధ్యగతం

ఏ విలువకు అటు, ఇటు విభజన పొందిన అంశాల సంఖ్య సమానంగా ఉంటుందో ఆ విలువను 'మధ్యగతం' అంటారు.

37. పై చిత్ర పటం

ఒక ప్రాంతంలో పండించిన పంట వివరాలు

- 90° - వరి
- 137° - గోధుమ
- 57° - రాగులు
- 46° - జొన్నలు
- 30° - తృణధాన్యాలు

రచయిత: ఎం. శ్వేత